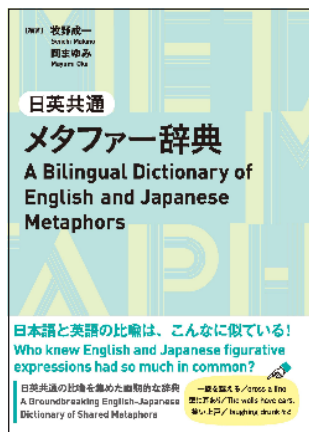

MAKINO, Seiichi & OKA, Mayumi (2017): 日英共通メタファー辞典 — *A Bilingual Dictionary of English and Japanese Metaphors*. Tokyo: Kurosio. ISBN: 978-87-424-745-7; 744 páxinas.

日英共通メタファー辞典¹ — *A Bilingual Dictionary of English and Japanese Metaphors* é, como o seu nome indica, un dicionario no que, *a priori*, se presentan unha serie de ‘metáforas’ xaponesas xunto co seu equivalente inglés e viceversa. Asinan a autoría Seiichi Makino —doutor en Lingüística pola University of Illinois, profesor emérito de xaponés na Princeton University e un dos autores do prestixioso *Kodansha's Basic English-Japanese Dictionary*— e Mayumi Oka —directora do programa de Estudos Xaponeses da University of Michigan, experta en pedagogía do xaponés e coautora do afamado método de aprendizaxe de xaponés *Tobira*—.

A obra está composta por unha detallada introdución e polo material lexicográfico en si, presentados os dous sen ningunha separación entre eles. Así mesmo, ao contrario que na maioría dos dicionarios bilingües, neste caso os contidos non veñen divididos segundo a lingua de traballo en dúas seccións claramente diferenciadas —unha para o inglés e a outra para o xaponés—. Porén, as linguas conviven nun mesmo espazo grazas á constante alternancia das mesmas nun formato a dobre páxina, onde unha páxina (a esquerda) se dedica á lingua A e a seguinte (a dereita), á lingua B, o que dá como resultado unha sorte de tradución comparada de fácil consulta e análise. Ademais, o sentido de lectura ou 書字方向 (*shojihōkō*) é o propio da maioría das linguas indoeuropeas: de esquerda a dereita, denominado 左横書き (*hidariyokogaki*, lit. ‘escritura horizontal de esquerda a dereita’) en Xapón, o que fai máis doado o manexo desta obra para o usuariado menos afeito a traballar con textos xaponeses.

A introdución ao dicionario está composta por un prefacio escrito polos propios autores, a delimitación conceptual do fenómeno metafórico (i.e.: definición de ‘metáfora’ e clasificación), a guía de uso e a relación de abreviacións e símbolos empregados. Nesta presentación, Makino e Oka salientan que a preparación do dicionario lles levou preto de vinte anos e que nel influíron diferentes acontecementos históricos, como o 11-S ou o tremor de terra e posterior tsunami que en 2011 asolaron a rexión de Tohoku no Xapón. O influxo da historia na configuración do dicionario non é casual nin tendencioso: os propios autores sinalan que «the world today is radically different than it was two decades ago. And along with this transformation came a considerable shift in the way people express themselves»² (p. 3). Isto é, o impacto nas sociedades³ dos distintos

¹ Transcrito mediante o sistema de romanización Hepburn como *Nichi-Ei kyōtō metafā jiten*.

² Tradución propia: «o mundo actual é totalmente diferente ao de hai dúas décadas; e, xunto con esta transformación, houbo tamén un cambio considerable na forma na que a xente se expresa».

³ Falamos aquí de ‘sociedades’ en plural porque o dicionario afonda tanto na xaponesa como nunha hipotética amalgama case-homoxénea de anglofalantes, sen distinguir as súas procedencias.

acontecementos históricos fixo que a lingua —o xeito de expresarse— mudase tamén, pois «the experience of creating this dictionary has made us feel more strongly than ever that language is a living, breathing entity whose spirit persists throughout the ages»⁴ (p. 3). En consecuencia, se o idioma evoluciona co paso do tempo, isto implica que «each language’s metaphorical expressions are imbued with the unique culture, history, and life experiences of their users»⁵ (p. 3). Esta observación, froito da experiencia dos autores, vese apoiada por investigacións recentes como a de Ortiz Alvarez sobre a relación entre cultura e fraseoloxía: «a lingua ten o papel de representar as prácticas empregadas polas persoas, pois manifesta as actitudes, coñecementos, crenzas, ideoloxías, comportamentos e valores dunha determinada comunidade lingüístico-cultural» (2021, p. 66).

Quizais o aspecto máis espiñento da obra sexa o argumento esgrimido por Makino e Oka para xustificar o uso do termo ‘metáfora’. Segundo eles, «in a basic sense, metaphors are comparisons that we make to express concepts in terms that are familiar or easy to understand»⁶ (p. 3). Non obstante, en galego, inglés ou español, a metáfora non é unha comparación (‘A é como B’), senón o transvase dun sentido ‘recto’ a outro ‘figurado’ (‘A é B’), polo que no noso contexto cultural a definición proposta polos autores nesta obra resulta, cando menos, sorprendente. Para entender que sucedeu, hai que avanzar ata a páxina 10, onde afirman que «while *metaphor* primarily refers to words or phrases used to represent something other than their literal meanings, considering that most figures of speech are metaphors, this word is often used in the more general sense of ‘a figurative expression’».⁷ Neste punto da lectura, queda claro que o problema desta definición é fundamentalmente tradutolóxico: Makino e Oka conceptualizan a metáfora dende o punto de vista xaponés, onde o termo 比喩 (*hiyu*) amalgama símiles, metáforas, alegorías, parábolas e mesmo fábulas e onde, na súa forma desenvolvida 比喩表現 (*hiyuhyōgen*), fai referencia directamente ás ‘expresións figuradas’ (Jisho, 2022). Porén, obviaron que na lingua inglesa o termo *metaphor* non se utiliza do mesmo xeito: malia que, como eles afirman, este pode empregarse co sentido de ‘linguaxe figurada’ en ámbitos non especializados, neste uso non se incluíría o concepto de ‘símil’ ou comparación (Merriam-Webster, 2022). Deste modo, se ben é certo que a metáfora é «uno de los procedimientos de creación léxica más empleados por la fraseología en casi todos los idiomas para formar unidades tales como modismos, locuciones, refranes, proverbios, etc.»⁸ (García-Page, 2008, en Penas Ibáñez & Xiao, 2014, p. 207), todo apunta a que neste caso foi a falta de paratradución do concepto da lingua orixe (*hiyuhyōgen*) cara ao inglés

⁴ Tradución propia: «a experiencia de crear este dicionario fíxonos sentir con máis forza que nunca que a lingua é unha entidade viva, que respira, e cuxo espírito pervive no tempo».

⁵ Tradución propia: «as expresións metafóricas de todas as linguas están impregnadas da cultura, historia e experiencias vitais singulares das persoas que as empregan».

⁶ Tradución propia: «basicamente, as metáforas son comparacións que creamos para expresar conceptos de xeito que nos resulten familiares ou fáciles de comprender».

⁷ Tradución propia: «aínda que a *metáfora* fai referencia, fundamentalmente, ás palabras ou frases empregadas para representar algo alén do seu sentido literal, se temos en conta que a maior parte das figuras literarias son metáforas, este termo tende a utilizarse co sentido máis xeral de ‘expresión figurada’».

⁸ Tradución propia: «un dos procedementos de creación léxica máis empregados pola fraseoloxía en case todos os idiomas para formar unidades tales como modismos, locucións, refráns, proverbios etc.».

o que deu lugar a un erro conceptual na lingua meta que podería restarlle atractivo ao dicionario para aquelas persoas que sexan especialistas no eido da fraseoloxía. Quizais a forma máis doada de solucionar esta imprecisión terminolóxica fose cambiar, na versión inglesa, o termo ‘metáfora’ por ‘expresión figurada’ ou mesmo ‘fraseoloxismo’, o que evitaria a inexactitude e, asemade, xustificaría a presenza de símiles no dicionario. Co fin de manter a coherencia, nesta recensión empregáranse, sempre que sexa posible, os termos ‘fraseoloxismo’ e ‘unidade fraseolóxica’, así como os seus sinónimos, para facer referencia ao que no dicionario se denomina ‘metáfora’.

No tocante ás categorías da linguaxe figurada, os autores sinalan que só se tiveron en consideración aquelas compartidas polo xaponés e o inglés: *símil*, *metáfora*, *sinécdoque*, *metonimia*, *personificación* e *sinestesia*. Deste xeito, reducen de novo á metáfora ao seu sentido orixinal, diferenciándoa claramente do símil, o que reforza a nosa proposta de optar por opcións como ‘expresión figurada’ ou ‘unidade fraseolóxica’ para referirnos ao conxunto de expresións recollidas neste dicionario. Na seguinte táboa, preséntanse fraseoloxismos extraídos da propia obra (pp. 10-11) e propostos polos autores como exemplos de cada unha das devanditas categorías; a maiores, engadimos unha columna coa tradución literal da expresión bilingüe e outra co equivalente funcional galego:

Táboa 1. Exemplos das categorías de ‘linguaxe figurada’ propostos polos autores (adaptación)

Categoría	Inglés	Xaponés	Galego (tradución literal)	Galego
Símil	[as] free as a bird	鳥のように自由 (‘tori no yō ni jiyū’)	*(tan) libre coma un paxaro	libre coma un paxaro
Metáfora	cotton candy	綿あめ (‘men ame’)	*doce de algodón	algodón de azucre
Sinécdoque	pots and pans	鍋釜 (‘nabekama’)	*potes e tixolas	utensilios de cociña
Metonimia	to bite one’s lip	唇を噛む (‘kuchibiru wo kamu’)	*morderse o beizo	morder a lingua
Personificación	money talks	金がものを言う (‘kane ga mono wo iu’)	*os cartos falan	Poderoso cabaleiro é don Diñeiro / O diñeiro abre todas as portas
Sinestesia	bitter experience	苦い経験 (‘nigai keiken’)	*experiencia amarga	amarga experiencia

Emporiso, consideramos necesaria algunha mención á fonte na que basearon a súa clasificación, así como unha explicación de cal foi a metodoloxía empregada para

establecer esas categorías que xustifique cales quedaron fóra e por que. Neste sentido, unicamente se fai mención a que no dicionario só se incluíron aquelas unidades fraseolóxicas que compartan símbolo entre o xaponés e o inglés, un fenómeno que, para Makino e Oka, dá forza á teoría de Chomsky segundo a cal todas as linguas comparten unha serie de elementos universais, «for if the same metaphorical expressions exist across multiple cultures and languages, perhaps there are no major distinctions in the underlying conceptual framework that shapes our way of thinking»⁹ (p. 3).

Como xa se explicou ao comezo desta recensión, a macroestrutura do material lexicográfico é sinxela: a organización é alfabética para as entradas en inglés e permítase a rápida localización dos contidos nesta lingua grazas a un índice alfabético lateral situado nas marxes e destacado en cor gris; a información —segundo os propios autores, uns 750 fraseoloxismos que dan lugar a preto de 1500 entradas— dispónse a dobre páxina, situando na esquerda a información en inglés e, na dereita, aquela en xaponés. As entradas inclúen os mesmos datos nas dúas linguas e, ademais, na versión xaponesa os *kanji*¹⁰ dos apartados máis relevantes van acompañados de *furigana*¹¹ para facilitar a súa lectura. Con este sistema, os autores agardan que a obra permita aos lectores «to advance their studies and improve their fluency while comparing the two languages side by side»¹² (p. 3). Aínda así, a pesar da sinxeleza da busca dos fraseoloxismos ingleses, pode que o usuariado considere máis incómodo o método de busca das expresións xaponesas, xa que estas están dispostas segundo a orde das entradas en inglés e, en consecuencia, para localizalas sen recorrer á outra lingua é necesario consultar un índice situado ao final do volume.

Seguindo coa microestrutura do dicionario, cada unha das entradas segue unha configuración similar, coa unidade fraseolóxica destacada en negriña nun tamaño de letra maior, seguida da categoría gramatical (p. ex.: substantivo, verbo, adxectivo...) e da clasificación segundo o tipo de ‘metáfora’ (i.e.: símil, metonimia, sinestesia...). Xusto debaixo, tamén destacada en negriña, está a definición. En ocasións, tamén pode aparecer a continuación un recadro destacado introducido polo código «REL» con sinónimos ou variantes. O seguinte apartado da entrada coñécese como «Examples» e mostra o uso do fraseoloxismo en contexto, tanto dentro dun diálogo como de oracións illadas. Finalmente, preséntanse anotacións e observacións sobre a unidade fraseolóxica e, de ser necesario, sobre os sinónimos e variantes. Como exemplo, incluimos a seguir unha adaptación (figuras 1 e 2) da entrada bilingüe *capture s.o.'s heart* / 心を捕らえる [lit.: *cativar o corazón*] (pp. 138–139):

⁹ Tradución propia: «se as mesmas expresións metafóricas existen en múltiples linguas e culturas, quizais non haxa grandes diferenzas no marco conceptual subxacente que dá forma á nosa forma de pensar».

¹⁰ Caracteres xaponeses de orixe chinesa.

¹¹ Inclusión de caracteres silábicos *kana* enriba ou debaixo dos *kanji* (uns caracteres de maior complexidade) para facilitar a súa lectura.

¹² Tradución propia: «avanzar nos seus estudos e mellorar a fluidez ao comparar as dúas linguas, unha ao carón da outra».

Figura 1. Extracto da páxina 138 (adaptación)

capture s.o.'s heart / phr. / metaphor

for {s.o./s.t.} to cause s.o. else to have a strong interest in {him/her/it}

REL {capture/win} the hearts and minds of ~; capture s.o.'s imagination

Examples

Mike: I went to Okinawa last week. The beach and sky were so beautiful, I didn't wanna come back.

Saya: Sounds like Okinawa really captured your heart, huh?

Mike: Yeah, I totally wanna live there now.

(a) Mozart's music captures my heart and transports me to another world.

(b) Indian dance has captured my heart.

NOTE

In English, *capture s.o.'s heart* is an active phrase, but the Japanese expression can be use in the passive form, i.e., *toraerareru*, as in (b). Generally speaking, passive constructions tend to be avoided in English, but they tend to be preferred in Japanese.

REL

1. The English REL, {capture/win} the hearts and minds of ~, means "to earn the {admiration/support} of a group." The Japanese REL *kokoro o tsukamu* is interchangeable with *kokoro o torareru*.

(1) The Pope's sermon {captured/won} the hearts and minds of people around the globe. 法王の説教は世界中の人々の心を {捕らえた / つかんだ}。

2. Japanese also has the expression *kokoro o ubau*. The passive form of this expression, *kokoro {ga/o} ubawareru*, is used more often than *kokoro o toraerareta* in sentences such as (b).

Figura 2. Extracto da páxina 139 (adaptación)

心をつかえる / phr. / 隠喩

{誰か/何か}に強い興味を持たせる、強く関心を引く

関 心をつかむ、心をうばう

例文

マイク: 先週、沖縄に行ってきたんだけど、空も海もきれいで最高だったね。帰ってきたくなかったよ。

さや: 沖縄がマイクの心をつかえたってわけね ?

マイク: そう、あそこに住みなくなっちゃったよ。

(a) モーツァルトの音楽は私の心をとらえ、別世界に運んでいってくれる。

(b) 私はインドのダンスに心を捕らえられてしまった。

解説

英語の *capture s.o.'s heart* は能動形であるが、日本語では (b) にあるように受動形「捕らえられる」が使われることもある。一般には英語は受動形を避ける傾向にあり、日本語は好んで使う傾向がある。

関連語

1. 日本語の関連表現の「心をつかむ」は見出しと置き換え可能である。英語の *{capture/win} the hearts and minds of ~* は“集団の {感嘆 / 支持} を得る”ことを意味する。□ REL (1)

2. 日本語には「心を奪う」という表現がある。この表現の受動形「心 {が / を} 奪われる」は (b) のような文では「心を捕らえられた」よりもよくつかわれる。

Ademais dos 695 pares de entradas ao uso, denominadas polos autores *shared metaphorical expressions*, no dicionario tamén se incluíron 45 pares de expresións homógrafas —é dicir, aquelas que presentan unha forma similar nas dúas linguas, pero que non comparten significado— pertinentemente destacadas baixo a etiqueta ‘homograph’. Como é lóxico, estas entradas adoitan ser máis breves, pois a falta de relación entre o significado da versión inglesa e o da xaponesa impiden afondar en cuestións como a sinonimia, a antonimia e outra información relacionada. Porén, para facilitar a aprendizaxe das dúas linguas que os autores buscan con este dicionario,¹³ xusto debaixo da definición engadiuse o equivalente funcional en inglés ou xaponés (segundo corresponda). Como exemplo, pode consultarse a adaptación (figuras 3 e 4) da entrada bilingüe *be in the same boat* / 吳越同舟 [lit.: *estar no mesmo barco*] (pp. 52 e 53):

Figura 3. Extracto da páxina 52 (adaptación)

homograph

be in the same boat / phr. / metaphor

to be in the same unpleasant or difficult situation

同じ悪い状況に {ある / いる}

Example

Don't complain about your salary. We're in the same boat.

給料のことについて不平を言うなよ。僕らは同じ状況なのだから。

¹³ Como eles mesmos afirman, «we are confident that learning to convey your thoughts using figurative expressions will increase your linguistic dexterity» (p. 3). Isto é, «estamos seguros de que aprender a expresar as túas ideas mediante expresións figuradas incrementará a túa destreza lingüística».

Figura 4. Extracto da páxina 53 (adaptación)

同形異義語

吳越同舟 / comp. n. / 隱喻

敵同士が同じ場所にいわせ、困難な状況で共に協力し合う

For enemies to be in the same place; to cooperate in a difficult situation

例文

ライバル同士の二人の社長が同じパーティにいわせ、まさに吳越同舟だった。

I heard that those two CEOs happened to attend the same party. It's like two enemies suddenly found themselves stuck with one another.

Para rematar coa descrición da estrutura do dicionario, resulta conveniente sinalar que, tras os índices de fraseoloxismos xaponés-inglés (onde se indica a unidade fraseolóxica na lingua A seguida da súa equivalente na lingua B e acompañada do número de páxina) e inglés (onde só se incluíu a expresión en inglés), os autores tiveron a ben engadir unha pequena bibliografía bilingüe coa que xustificar as súas decisións, aínda que sería máis oportuno que citasen as devanditas referencias tamén na presentación do dicionario para deixar claro dende o primeiro momento cales son os estudos nos que se basean para facer as afirmacións que na introdución se recollen.

Por último, é necesario destacar a boa presentación do libro, en formato de tapa branda, que reduce enormemente tanto o peso como as dimensións do dicionario e que o fai moi manexable e resistente, pois a flexibilidade da cuberta permite, *a priori*, consultalo sen temor a que rompan as tapas ou se despeguen as páxinas por un uso excesivo.

En definitiva, é innegable o esforzo de Makino e Oka por presentar un dicionario destas características, útil en dous contextos lingüístico-culturais que presentan necesidades diferentes no referente á consulta do volume e que, ademais, conta con case 750 pares de entradas que lles permiten acadar arredor de 1500 fraseoloxismos. Como sinalabamos ao comezo desta recensión, o uso do termo *metáfora* non parece o máis acertado para un dicionario deste tipo, no que se recollen expresións como *reach (an agreement)* ou *shake one's head* —definida esta última como «a gesture that indicates {disagreement/disapproval}»—, ambas de aspecto máis literal ca metafórico, ou símiles do tipo (*as red as blood*; *rise like a phoenix (from the ashes)*; *(as) hard as steel* etc., todos eles inclasificables coma metáforas por seren comparacións.¹⁴ En calquera caso, se deixamos a un lado as imprecisións terminolóxicas da introdución e temos en conta que este libro se

¹⁴ Tradución propia dos fragmentos en inglés introducidos neste parágrafo: *reach (an agreement)* = *chegar a un acordo*; *shake one's head* = *negar coa cabeza*; «a gesture that indicates {disagreement/disapproval}» = «un xesto que indica {disconformidade/desaprobación}»; (*as red as blood* = *vermello como o sangue*; *rise like a phoenix (from the ashes)* = *rexurdir (das cinsas) coma un fénix*; (*as hard as steel* = *duro como o aceiro*).

dirixe maioritariamente a un público non especializado, 日英共通メタファー辞典 — *A Bilingual Dictionary of English and Japanese Metaphors* sobresaes como unha completa obra de obrigada referencia tanto para as persoas que están a aprender calquera dos dous idiomas traballados nela como para os estudosos da fraseoloxía, da tradutoloxía e de calquera outro ámbito relacionado con estas disciplinas. As e os especialistas que consulten este dicionario verán, sen dúbida, que paga a pena debullar as unidades fraseolóxicas recollidas nel para afondar aínda máis nos estudos sobre fraseoloxía comparada.

Referencias bibliográficas:

- Hiyu. (2022). En Jisho.org. Recuperado o 13 de xuño de 2022 de <https://jisho.org/search/hiyu>.
- Hiyuhyōgen. (2022). En Jisho.org. Recuperado o 13 de xuño de 2022 de <https://jisho.org/search/hiyuhyougen>.
- Merriam-Webster. (2022). Metaphor. En *Merriam-Webster.com*. Recuperado o 13 de xuño de 2022 de <https://www.merriam-webster.com/dictionary/metaphor#note-2>.
- Ortiz Alvarez, M. L. (2021). Léxico, identidade e discurso nas expresións idiomáticas brasileiras. *Cadernos de fraseoloxía galega*, 21, pp. 65–92, <https://doi.org/10.52740/cfg.21.21.03.00004>.
- Penas Ibáñez, M. A. & Xiao, Y. (2014). Metáfora y fraseología. Estudio tipológico contrastivo entre el chino y el español. *CAUCE. Revista Internacional de Filología, Comunicación y sus Didácticas*, 36-37, pp. 207-235.

Alba Quintairos-Soliño¹⁵

Universidade de Vigo / Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades
<https://orcid.org/0000-0003-0064-1695>
alba.quintairos.solino@uvigo.gal / aquisol@cirp.gal

¹⁵ Co apoio do Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades da Secretaría Xeral de Política Lingüística da Consellería de Cultura e Turismo da Xunta de Galicia.